

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Salomaa, Hannu

Title: Asevelvollisuus ikkunana kansakunnan mielenmaisemaan

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: © 2023 Valtiotieteellinen yhdistys

Rights: CC BY-NC-ND 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Please cite the original version:

Salomaa, H. (2023, 13.10.2023). Asevelvollisuus ikkunana kansakunnan mielenmaisemaan. *Politiikasta*. <https://politiikasta.fi/asevelvollisuus-ikkunana-kansakunnan-mielenmaisemaan/>

Asevelvollisuus ikkunana kansakunnan mielenmaisemaan

13.10.2023 / Hannu Salomaa / Artikkelit / asevelvollisuus, Media, Suomi, Turvallisuuspolitiikka / 5 minuutiksi luettavaa

Asevelvollisuus on koskettanut suurinta osaa suomalaisista miehistä jo sukupolvien ajan. Helsingin Sanomissa asevelvollisuudesta julkaistut mielipidekirjoitukset kertovat erityisesti kansalaisten moninaisista tavoista tulkita asevelvollisuutta.

Asevelvollisuutta, kuten muutakin Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa, on historiallisesti johdettu **elliittilähtöisesti**. Venäjän helmikuussa 2022 käynnistämä hyökkäys Ukrainaan on kiristänyt turvallisuuspoliittista ympäristöä ja keskustelua Suomessa ja koko Euroopassa. Tässä artikkelissa luodaan katsaus lähimenneisyydessä tapahtuneeseen keskusteluun Suomen maanpuolustuksen kivijalasta eli asevelvollisuudesta **Helsingin Sanomien mielipidekirjoituspalstalla** vuosien 2008–18 välillä.

Mielipidekirjoitusten kirjoittajien taustoja on hankala, jopa mahdotonta luokitella, mutta enemmistö kirjoittajista edustaa joka tapauksessa tavallisia kansalaisia. Ammattipoliitikojen, -sotilaiden tai asevelvollisuuden asiantuntijoina esiintyvien kirjoittajien mielipidekirjoitukset muodostivat tarkasteluaineistossa vähemmistön.

Asevelvollisuudella **on edelleen Suomessa** eräänlainen kaksoisrooli politiikan eli kansakunnan rakentamisen välikappaleena sekä sotilaallisen maanpuolustuksen kivijalkana. **Helsingin Sanomien mielipidekirjoituspalsta** on oiva paikka todentaa erilaisia, karkeasti määriteltynä sosiaalisia ja sotilaallisia näkökulmia asevelvollisuuteen.

Asevelvollisuus ja nationalismi

Suomalaisissa ja kansainvälisissä tutkimuksissa jaetaan verrattain laajasti ajatus asevelvollisuuden kansallisuusaatteeseen kytkeytyvistä juurista.

Nationalismiin perustuva lähestymistapa asevelvollisuuteen on aiemman tutkimuksen valossa helposti perusteltavissa, **kansallisvaltioiden hajoamiskehityksestä** huolimatta tai kenties juuri siksi. Nationalismin tutkimuskenttä on erittäin laaja, mutta 1960-luvulta eteenpäin

voimakkaimman jalansijan ovat saavuttaneet nationalismia [sosiaalisen konstruktivismin viitekehyksen](#) kautta lähestyvät tutkijat. Kyseisistä tutkijoista erityisesti kansainvälisen politiikan professori **Benedict Anderson** (1936–2015) on noussut suureen maineeseen.

Anderson määrittelee vuonna 1983 julkaistussa "[Kuvitellut yhteisöt – Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua](#)" -teoksessaan kansakunnan kuviteltuna ja rajattuna poliittisena yhteisönä. Kaikki kansakunnan jäsenet, kuten suomalaiset Suomessa, eivät voi tuntea kansakuntansa suurikokoisella alueellaan toisiansa, mutta heidän välillään silti vallitsee rakennettu yhteisöllisyyden tunne. Nationalismin keskeisten tuotoksien eli kansakuntien analyysin pitääkin Anderson mukaan pureutua siihen, *miten* kansakunta rakennetaan eli kuvitellaan. Asevelvollisuus on andersonilaisittain ajateltuna ja lyhyesti todettuna yksi keino muiden keinojen joukossa kuvitella Suomen kuvitteellista yhteisöä.

Sosiaalisia näkökulmia asevelvollisuuteen

Andersonia ja muitakin nationalismia tutkineita [on kritisoitu](#) sukupuolen merkityksen sivuuttamisesta nationalismin analyysissä. Tämä Andersonin teorian heikkous ilmenee asevelvollisuuden tutkimisessa nopeasti, sillä sukupuolten välinen tasa-arvo nousi usein esille [mielipidekirjoitusaineistossa](#).

Tasa-arvonäkökulman voidaan todeta olleen *Helsingin Sanomien* mielipidekirjoituspaltalla vuosina 2008–18 merkittävin kielteinen tapa tarkastella asevelvollisuutta. Vain miehiä koskeva asevelvollisuus koetaan kasvavassa määrin epätasa-arvoiseksi. Tasa-arvoon perustuva asevelvollisuuskritiikki nousee aineistossa esille niin poliitikkojen kuin kansalaisten mielipidekirjoituksissa.

Tasa-arvoon perustuva asevelvollisuuskritiikki nousee aineistossa esille niin poliitikkojen kuin kansalaisten mielipidekirjoituksissa.

Anderson korostaa aina jonkinlaista tasa-arvoa kansakunnan jäsenten välillä kansakunnan kaikesta muusta mahdollisesta eriarvoisuudesta huolimatta. Iäkäs rikas helsinkiläinen ja nuori köyhä kemiläinen voivat kokea olevansa silti samaa kansaa esimerkiksi saman yhteisen äidinkielen perusteella. Asepalvelus jaettu yhteisenä kokemuksena luo tasa-arvoa esimerkiksi suurituloisen toimitusjohtajan ja pienipalkkaisen työläisen välille, eli kuvittelee andersonilaisittain tasa-arvoista kansakuntaa. Nykyaikana voi toisaalta helposti unohtua, miten sosiaalisesti radikaali tasa-arvoisesti kaikkia miehiä koskeva asevelvollisuus oli 1700-luvun lopun ja 1800-luvun maailmassa.

Vain miehiä koskevan asevelvollisuuden kritisoiminen epätasa-arvoisena palautuu väjäämättä erilaisiin tapoihin tulkita kansakunta luotuna sosiaalisena yhteisönä tämän päivän Suomessa. Sukupuolten väliseen tasa-arvoon perustuvan asevelvollisuuskritiikin voi tulkita siten, että nykyajan ymmärrys kansakunnan jäsenten, miesten ja naisten, tasa-arvoisuudesta heikentää asevelvollisuuden roolia kuvitteellisen yhteisön rakentajana. Näkökulman mukaan kaikki ovat tasa-arvoisia, mutta jotkut toiset silti aina tasa-arvoisempia kuin toiset.

Tasa-arvon, yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden näkökulma asevelvollisuuteen

Mielipidekirjoituksissa väitetään Andersonin teorian mukaisesti asepalveluksen olevan jaettu yhteinen kokemus, joka yhdistää suomalaisia kansakuntana heidän etnisistä tai muista taustoistaan huolimatta. Asevelvollisten kansalaiskasvatus tarkoittaa yksilöiden kiinnittymistä heidän taustoistansa riippumatta osaksi suomalaisten kansallista yhteisöä.

Todennäköisesti jokaisella kansakunnalla on omat sodissa kaatuneet sankarivainajansa, joiden puolesta on Andersonin ja [muidenkin tutkijoiden mukaan](#) helppoa puhua. Sodassa kaatuneet eivät ole välttämättä pitäneet itseään ollenkaan sankareina tai olleet sotatoimiin henkilökohtaisesti lainkaan motivoituneita. Yhtä lailla mielipidekirjoituksien argumentaatiossa väitetään Suomen armeijassa palvelleen toisen maailmansodan aikana sotilaita eri taustoista saman yhteisen asian puolesta, riippumatta siitä, toimivatko yksilöt todellisuudessa sota-aikana nykyaikana heidän puolestaan puhuvan kirjoittajan kuvailemalla tavalla.

Anderson on korostanut monen muun nationalismin tutkijan tavoin historian politiikan merkitystä kansakunnan rakentamisessa. Historialliset jatkuvuudet ja historian kehityskulkujen poliittisesti motivoitunut kuvailu on niin ikään läsnä asevelvollisuutta kielteisesti tarkastelevissa mielipidekirjoituksissa.

Historialliset jatkuvuudet ja historian kehityskulkujen poliittisesti motivoitunut kuvailu on niin ikään läsnä asevelvollisuutta kielteisesti tarkastelevissa mielipidekirjoituksissa.

Yksilönvapauden nimeen vannovat [liberaalit kritisoivat](#) 1800-luvulla asevelvollisuutta yksilönvapautta loukkaavana instituutiona, samaan tapaan kuin 2010-luvun Helsingin sanomissa julkaistaan asevelvollisuutta yksilönvapauden näkökulmasta kritisoivia [mielipidekirjoituksia](#). Kirjoituksessa kuvaillaan poliittisista motiiveista deterministinen historiallinen kaari asevelvollisuuteen tukeutuvista yksinvaltaisista diktatuureista asevelvollisuudesta luopuneisiin yksilönvapauden nimiin vannoviin länsimaihin.

Suomen asevelvollisuutta tarkastellaan useassa mielipidekirjoituksessa kansainvälisen vertailun kautta. Kansainvälisen tarkastelun voi myös tulkita kyseisessä, ja useissa muissa aineiston mielipidekirjoituksissa eräänlaiseksi Suomen määrittelyksi kansakunnaksi kansakuntien joukossa. Mielipidekirjoituksissa kuvaillaan Suomea länsivaltiona muiden länsivaltioiden joukoissa, joille ei ole luonteista ylläpitää yksilönvapautta loukkaavaa asevelvollisuusjärjestelmää.

Sotilaallinen näkökulma asevelvollisuuteen

2010-luvun alussa ajan henki oli asevelvollisuuden kritiikille todennäköisesti vielä optimaalisempi, kuin mitä kymmenen vuotta myöhemmin 2020-luvulla. Eräänlainen heijastuma tästä oli kesällä 2013 Maavoimien tiedotuspäällikön asevelvollisuutta puolustava mielipidekirjoitus, jossa muuan muassa perustellaan Suomen eroavan geopolittisesti useasta Euroopan maasta.

Tässä mielipidekirjoituksessa, kuten aineiston muissakin ammattisotilaiden mielipidekirjoituksissa lähestytään asevelvollisuutta ymmärrettävästi ennen kaikkea sotilaallisen näkökulman kautta. Asevelvollisuuden väitetään edelleen olevan koulutusjärjestelmänä kyvykäs tuottamaan nykyajan sodankäyntiin soveltuvia joukkoja.

Ammattisotilaan mielipidekirjoitus vahvistaa **laajempienkin aineistojen** perusteella tehtyjä havaintoja siitä, että suomalainen asevelvollisuusarmeija saa ammattiarmeijan kaltaisia piirteitä. Asevelvollisuusarmeijaa on kehitetty pienemmäksi, ketterämmäksi ja suorituskykyisemmäksi.

Sotilaallisen valmiuden ylläpitäminen kytkeytyy mielipidekirjoituksen väitteissä eräänlaiseen **tulevaisuuden tapahtumien** varovaisuusperiaatteeeseen. Lyhyelläkin aikavälillä voi tapahtua jotain hyvin odottamatonta – kuten on tapahtunut ennenkin – joten puolustuskyvyn alasajo voi kostautua nopeasti. Ammattiarmeijaan siirtyminen ei olisi myöskään kirjoittajan mielestä Suomelle taloudellisista syistä mahdollista. Ammattisotilas perustelee asevelvollisuuden säilyttämistä sotilaallisilla, taloudellisilla ja geopolittisilla syillä eikä monen siviilin mielipidekirjoituksen tavoin kansakunnan rakentamisella.

Asevelvollisuus ikkunana kansakunnan moninaiisiin arvoihin

Jokainen kirjoittaja puhuu asevelvollisuudesta omista lähtökohdistaan ja omalla kielellään, esimerkiksi tasa-arvon, sotilaallisen tai kansantaloudellisen kielen kautta. Milloin mikäkin valittu näkökulma asevelvollisuuteen kuvaa kirjoittajalle itselleen tärkeitä arvoja tai tekijöitä. Sotilaat lähestyvät asevelvollisuutta sotilaspolitiikan kautta ja siviilit rauhanajan yhteiskunnan teemojen kautta. Tutkimusta asevelvollisuudesta on kuvattu tutkimukseksi kansallisesta mielentilasta. Mielipidekirjoitukset asevelvollisuudesta näyttäytyvät samanhenkisesti ikkunana kansakunnan eri arvoihin.

Useassa mielipidekirjoituksessa oli havaittavissa Andersonin kansakunnan kuvittelun teoriaan liittyviä olettamuksia asevelvollisuuden kansalaisia kasvattavasta ja kansakuntaa yhdistävästä vaikutuksesta. Tällaiset havainnot eivät ole sellaisenaan yllättäviä, vaan osa asevelvollisuuden vahvana säilynyttä **historiallista jatkuvuutta**. Sukupuolten välisen tasa-arvon merkittävyys asevelvollisuuteen kohdistuvana muutospaineena on asevelvollisuuskeskustelun uusista näkökulmista huomattavin.

Mielipidekirjoitukset asevelvollisuudesta näyttäytyvät ikkunana kansakunnan eri arvoihin.

Puolustuskyvyn ylläpitäminen on **pitkäjänteisestä työtä**. Asevelvollisuus varmasti säilyy Suomessa 2020-luvun ja todennäköisesti vielä 2030-luvunkin. Parlamentaarisen asevelvollisuuskomitean **mietintö** ehdotti lähinnä kosmeettisia muutoksia mm. tasa-arvon kohentamiseksi suomalaisessa asevelvollisuusjärjestelmässä, kuten kutsuntojen laajentamista naisiin.

Turvallisuuspolitiikka on voimakkaasti hallinnut Suomen julkista poliittista keskustelua Venäjän helmikuussa 2022 Ukrainassa aloittamista sotatoimista lähtien. *Helsingin Sanomien* mielipidekirjoituspalsta tarjoaa toisin sanoen myös jatkossakin potentiaalista tutkimusaineistoa asevelvollisuuden tutkimiseen.

YTT Hannu Salomaa väitteli vuonna 2022 Tampereen yliopistosta valtio-opista ja työskentelee nykyisin Jyväskylän yliopistossa projektitutkijana.

Artikkelikuva: Joan Greenman / Pixabay

[← Edellinen Artikkel](#)

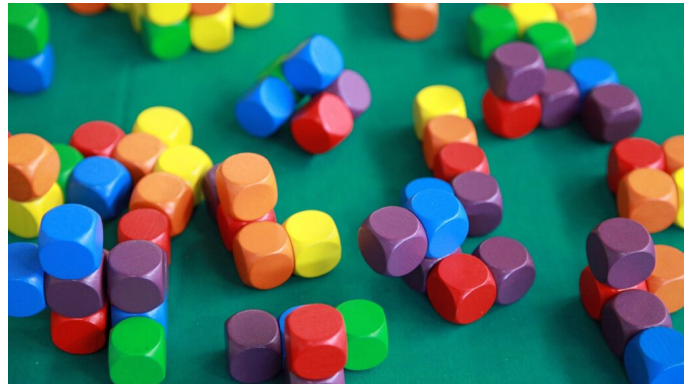
[Seuraava Artikkel](#) →

Read also

Kirja-arvio: Tehostamisen jäljillä

16.10.2023

Paljon puhetta taloudesta – Kevään 2023 eduskuntavaali-
ehdokkaiden kärkiteemat

11.10.2023

Demokratia taipuu kunhan hommat hoituu? Populistipuolueiden
kannattajien kiinnittyminen demokratiaan

9.10.2023

Kirjoittajasta

Hannu Salomaa

YTT Hannu Salomaa väitteli vuonna 2022 Tampereen yliopistosta valtio-opista ja työskentelee nykyisin Jyväskylän yliopistossa projektitutkijana.

Kommentoi

Sähköpostiosoitettasi ei julkaista. Pakolliset kentät on merkitty *

Kirjoita tähän..

Nimi*

Sähköpostiosoite*

Kotisivun osoite

Lähetä kommentti »

Artikkeliin sovelletaan avoimen julkaisemisen lisenssiä tiedelehdille (CC BY-NC-ND). [Lue lisää tekijänoikeuksista.](#)

Sela arkistoa

Suomi demokratia Venäjä Euroopan unioni populismi Yhdysvallat Turvallisuuspolitiikka Media Retoriikka

Maahanmuutto ilmastonmuutos Tutkimus Yliopisto Tasa-arvo Eurooppa talous Ulkopoliitiikka Terrorismi Vaalianalyysit Ranska DocPoint Puolueet Ihmisoikeudet

Aktivismi Identiteetti Ympäristöpolitiikka Kysy politiikasta Historia Uskonto Äärioikeisto Sosiaalinen media Ukrainan kriisi hallitus työ sukupuoli Turkki nuoret Perussuomalaiset talouspolitiikka Tutkijavideot

Tarkennettu haku

Hakusana

Ajanjakso

Kirjoittajat

Avainsanat

Hae

Uusimmat podcastit

Seuraa meitä
Facebookissa

Seuraa meitä Twitterissä

Meistä

[Etusivu](#)

Seuraa meitä

Täällä ei ole nähtävää – vielä

Kun joku heistä twiittaa, twiitit näkyvät täällä.

Näytä Twitterissä

- [Mikä?](#)
- [Arkisto](#)
- [Videot](#)
- [Tapahtumat](#)
- [Podcastit](#)
- [Toimitus](#)
- [Kirjoittajat](#)
- [Poliitikasta kouluissa](#)
- [Terms & Privacy Policy](#)

Onko sinulla kysyttävää?

[Ota yhteyttä](#)